Een steen komt tot leven

Een klein onderzoek naar de data achter de namen op deze steen.

Inleiding

Ik heb dit document de naam ‘gedenksteen Indonesië-oorlog 1945-1950’ gegeven. Deze titel is zorgvuldig gekozen. In de titel wordt al aangegeven waar de inhoud over gaat.
Dit document wil iets ontsluiten over een gedenken en een steen in relatie tot een oorlog in Indonesië van 1945-1950.
Het document is daardoor herkenbaar, gemakkelijk te traceren en te onderscheiden van andere documenten.
Met mensen is het niet anders. We hebben allemaal een unieke naam. Daarmee worden we gekend en onderscheiden. Namen halen ons uit de anonimiteit.
Iedere naam is meestal zorgvuldig gekozen. Het wordt mooi gevonden, verwijst naar een familienaam, een heilige of anderszins. Een naam blijft bij een persoon horen, een leven lang.
Iedere naam roept ook een specifiek beeld op en refereert aan wat je met elkaar hebt of het nu herinneringen zijn die je met elkaar deelt of een gemeenschappelijke geschiedenis.
Iedere naam heeft zo een gezicht.
Een naam bepaalt je identiteit.
De namen die op de Indonesië gedenksteen staan aangegeven, verbinden ons met een deel van onze vaderlandse geschiedenis. Het betreft de jaren 1945-1950. In deze periode vonden de wat wij noemen de ‘politionele acties’ in Indonesië plaats. Daarover later meer.
Maar wie en wat zit er achter deze namen?
Deze vraag maakte mij nieuwsgierig. Ook het bestuur van de ABG-parochie wilde graag iets meer weten over de achtergrond van deze gevallenen.
Parochianen van de Gerardus Majella waren het, dat weten we. Maar waar hebben ze gewoond, hoe oud waren ze toen zij sneuvelden, wat voor een beroep hadden ze? Hoe zagen ze eruit?
Vragen waar je niet zomaar een antwoord op kan geven. Dat vraagt onderzoek. Ik ben op zoek gegaan in het Stadsarchief, bij de Stichting Oorlogsgraven en de Stichting Erevelden. Een goede kennis, die affiniteit heeft met Indonesië en bovendien ervaringsdeskundige is in genealogie, mw. Ria van den Vrijhoef-Hogenes, heeft me goede en bruikbare info verstrekt. Daarvoor hartelijk dank.
Het resultaat is er naar. We hebben veel kunnen achterhalen.
Toen wij echter jongere gegevens wilden verkrijgen zoals nakomelingen van de oorlogsslachtoffers stuitten wij op de privacywet.
Deze gegevens zijn vanaf die tijd helaas onleesbaar gemaakt in het archief.
Alleen via een nader genealogisch onderzoek zouden er wellicht nog vorderingen te maken zijn, maar met welk doel?
Wij vinden het al fijn nu de namen een gezicht gekregen hebben en uit de anonimiteit gehaald zijn.

Ben Dieker

De herkomst van de steen

In de Gerardus Majellakerk aan het Ambonplein hingen achter in de kerk twee gedenkplaten ter herinnering aan gesneuvelde parochianen.
De ene steen betreft de gevallenen in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945)
De tweede steen betreft de gesneuvelde parochianen in de politionele acties in Indonesië (1945- 1950).

De stenen zijn meeverhuisd naar een nieuwe kerkruimte toen de oude kerk aan het Ambonplein in Amsterdam Oost verkocht werd aan ‘Stadsherstel’. Omdat er geen plaats voor was op de nieuw kerklocatie aan de Lombokstraat zijn de stenen in depot gehouden.
Het huidige kerkbestuur vindt dat de stenen een meer waardige plaats verdienen.

De steen uit de Tweede wereldoorlog hebben wij, met dank aan Stadsherstel kunnen herplaatsen in de foyer van de Gerardus Majellakerk aan het Ambonplein bij de ingang aan de Batjanstraat.

Het betreft twee stenen van de marmer soort Carrera Bianco. We zijn blij dat de steen uit de Tweede Wereldoorlog gelet op de leeftijd van de steen, die niet geschikt is om buiten op te hangen, de weg naar de binnenruimte van de oude kerk heeft gevonden. Het is namelijk een enigszins poreuze steen en de verwachting is dat door invloed van vocht en vorst de steen na enkele jaren kapot zal zijn. Ook een conservering zou dit niet voorkomen.

De steen van de gevallenen in Indonesië is van dezelfde materiaal.

Achtergrondinformatie bij de geschiedenis van Indonesië 1945-1950

Indonesië is lange tijd een Nederlandse kolonie geweest onder de naam Nederlands-Indië. Tot aan de Tweede Wereldoorlog breidt Nederland zijn invloed op de Indonesische eilanden steeds verder uit. Maar de roep om onafhankelijkheid wordt ook groter.
De nationalistische gevoelens worden tijdens de Japanse bezetting in de Tweede Wereldoorlog alleen maar sterker. De belangrijkste groep nationalisten is de Indonesische Nationalistische Partij van Soekarno. Hij roept op 17 augustus 1945, twee dagen na de overgave van Japan, de Indonesische onafhankelijkheid uit: de Republiek Indonesië is geboren.
Nederland erkent de Indonesische onafhankelijkheid niet. Onderhandelingen tussen Indonesië en Nederland mislukken en de spanning loopt op. De Nederlandse staat wil daarom met militaire actie orde op zaken stellen. Een bloedige en langdurige strijd is het gevolg.
Nederland kiest als naam voor de militaire actie: 'politionele actie'.
Deze aanduiding suggereert alsof het gaat om een actie van de politie om Nederlands-Indië weer onder controle te krijgen.
Het gaat in feite om een bloedige, door Nederland begonnen, koloniale oorlog
De waardering van deze oorlog is in de loop der jaren veranderd.
Aanvankelijk werd Nederland in het Westen gezien als een bevrijder.
Tegenwoordig wordt Nederland in dit kader echter meer gezien als agressor.
Het beeld van de gevallenen in deze oorlog verschuift daarmee.
De uitgezonden militairen werden soms gedwongen tot agressieve daden, mensonterend handelen en terechtstellingen. Zij waren in feite een instrument van de machthebbers.
Onze blik op het verleden is voortdurend in beweging door herinterpretatie en herziening. In de geschiedwetenschap komen steeds nieuwe bronnen en nieuwe manieren van kijken naar boven. Historici herschrijven de geschiedenis dus voortdurend.
Erfgoed dat lange tijd in relatieve verstilling gehuld bleef, kan plots vurig gecontesteerd worden.
De veranderende blik op het verleden maakt ook onze gedenksteen omstreden.
Het maakt het dan ook niet gemakkelijk er een publieke bestemming aan te geven.
We willen echter de geschiedenis niet uitvlakken. Dat kan ook niet. Het verleden bepaalt voor veel mensen het heden en heeft ons gevormd tot wie en wat we nu zijn.
Maar van de andere kant ook niet kritiekloos ermee omgaan.
We mogen de geschiedenis niet herschrijven vanuit een hedendaags perspectief.
We zijn daarom op zoek gegaan naar een gepaste bestemming voor onze gedenksteen, die de steen in een historisch perspectief weet te plaatsen.
We zijn blij dat uiteindelijk het Amsterdam Museum bereid is gevonden deze steen als schenking te aanvaarden.

Gevonden data

1. Willem Johannes Ouwerkerk, 32 jaar

Geboren te Leiderdorp ZH op 30 augustus 1915
Overleden te Modjokerto op 23 december 1947 en begraven op het Nederlands ereveld Kembang Kuning te Surabaya.
Vak/rij/nummer B 242
Willem jr had in het leger rang Korp.2-5 RI.
Bij het militair onderdeel KL.
Willem jr. is zoon van Willem Johannes Ouwerkerk, geboren op 28 nov.1892 te Leiden overleden op11 febr. 1973 te Leiden
en zoon van Anna Koevoet, geboren op 7 sept. 1891 te Leiden, overleden op 24 juni 1972 te Leiden
Van beroep was Willem jr. fabrieksarbeider-zandvormer.
Hij is getrouwd op 5 juni 1939 te Leiden met Maria Lena van Dijk geboren 5 juni 1921 te Amsterdam
Ze hebben ten minste een zoon:
Bernard Julius Leo

Willem heeft op wisselende plekken in Amsterdam Oost gewoond. Hij verhuisde soms wel twee keer per jaar. Of zijn gezin ook is meeverhuisd, is onbekend.
De burgerlijke stand noteert de volgende adressen:
1 jan.1920 Leiden, Voorstraat 6.
In de Indische Buurt:
27 mei 1931 Timorstraat 24 a
26 maart 1936 Nipponstraat 30 te Leiden
1 maart 1937 Lombokstraat 44
30 juni 1938 Celebesstraat 25
1 augustus 1939 P. Krugerstraat 19 a
27 augustus 1939 Javastraat 22
1 november 1939 P. Krugerstraat 19
31 mei 1940 Javastraat 22
3 sept 1941 Postbus 37352
22 januari 1942 Celebessstraat25
8juni 1942 Javastraat 22
3 april 1944 P. Nieuwlandstraat 44
3 mei 1944 P. Nieuwlandstraat 42 a ‘’

2. Hendricus Antonius Cornelius Maria de Rooij, 22 jaar

Geboren te Roosendaal op 15 december 1925
overleden Tjikembar op 23 december 1947
begraven op Nederlands ereveld Meding Polo te Jakarta
Vak/rij/nummer 18/7DD

Hendricus had in het leger de rang van Sld.3- R GR 1 brig.
Bij het Militaire onderdeel KL.
Van beroep was hij elektricien.
Henricus is zoon van Cornelis Franciscus de Rooij
geboren18 november 1895 te Roosendaal en Petronella Brands
geboren 11 april 1899 te Steenbergen

Henricus heeft vanaf juli 1927 op verschillende adressen in Amsterdam gewoond vanwaar geen registratie. Het volgende staat wel genoteerd:
Juni 1939 Valentijnkade 52 1
Juli 1941 Postbus 423701

3. Willebrordus Theodorus de Boer

Geb.15 okt. 1928 te Amsterdam
overl.18 januari 1949 te Soerabaja
begraven op Nederlands ereveld Kembang Kuning te Surabaya.
Vak/rij/ nummer C 262
Rang in het leger: Marn 3
Militair onderdeel KM
Van beroep: elektrotechnisch monteur.
Zoon van Cornelis de Boer
geb. 22 jan.1897 te Heemskerk
en
Antonia Koopman
geb. 22 febr. 1899 Den Helder

Willebrordus heeft gewoond aan de 1e Atjehstraat 59 ‘’’

4. Karel Willem van den Berg, 23 jaar

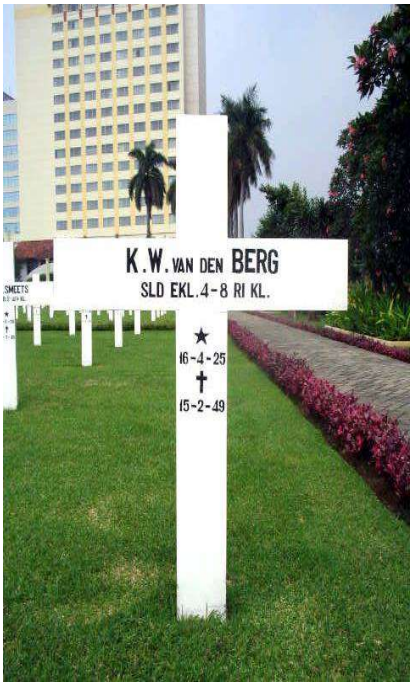

Geboren 16 april 1925 te Amsterdam,
overleden 15 februari 1949 te Sindankarang
begraven op Nederlands ereveld Meding Polo te Jakarta
Vak/rij/nummer X 63
Rang in het leger Sld EKL. 4-8 RI.
Militair onderdeel KL.
Beroep: automonteur

Zoon van Augustus Josephus Maria van den Berg
geboren op 4 september 1885 te Amsterdam en
Antje Hoffschlag geboren op 1 febr. 1887 te Arnhem
Zijn ouders zijn gehuwd op 24 november1909 te Amsterdam.
Karel heeft gewoond aan de Delistraat 50'

5. Mattheus Franciscus Ahaus

Geboren 2 juli 1928 te Amsterdam
overleden 3 maart 1949 te Batavia
begraven op Nederlands ereveld Meding Polo te Jakarta
Vak/rij/nummer X 93
Rang in het Opl. SLD 412-G R IR
onderdeel KL
Beroep machine bankwerker
Zoon van Adrianus Marinus Ahaus
geb. 24 sept. 1893. te Ransdorp
en van Johanna Catharina Elisabeth Sampimon
geb. 14 november 1893 te Amsterdam

Mattheus heeft gewoond aan de Molukkenstraat 143 '''

6 Johannes Everardus van Beek

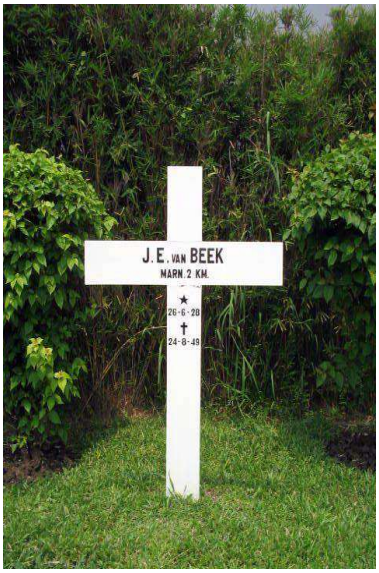

Geboren 26 juni 1928 te Amsterdam
overleden 24 augustus 1949 te Soerabaja
begraven op Nederlands ereveld
Kembang Kuning te Surabaya.
Vak/rij/nummer C 282
Rang in het leger: Marinier 2e klas z/m
Militair onderdeel KM.
Zoon van Hendrik van Beek geb.16
januari 1890 te Uithoorn en
Adriana Johanna Thijssen
geb. 25 juni 1892 te Amsterdam

Johannes heeft gewoond aan de
Bataviastr. 2 ‘’’